

המניה פרק שלישי בבא קמא

כ"ט.

עין משפט
נר מצוה

בא א מיי פ"ג מהל'
מקי ממון הלכה ז'
סמך עיני סמ טו"ע ח"מ
סימן מא סעיף ז וסימן
מ"ט סעיף ז:
בב ג ב מ"י שם ופ"ו
מהלכות חובל ומזיק
הלכה א סמך שם טו"ע
ח"מ סימן מ"ט סעיף ז:

רבינו חננאל

פטרית דבת' ולעברה לא
תעשה דבר. וכי ח"מ כי
סבר ר' מאיר דפטר
רחמנא לאנוס מקטלא
אבל ביוניק אפי' אנוס
חייב, והתניא נשברה כדו
ולא סילקה כדו, וקתני
ר' מאיר ומוהר ר"מ לחכמי'
במעהל קנקנים לגג על
מנת לנגבן ונעלו ברוח
שאנה מצויה והזיקו
פטרית, לאו מכלל דסבור
אנוס הוא ואנוס אפי'
ביוניק פטור. ופריק אביי
ר' מאיר ור' יהודה בתרתי
פליגי, בנקל פושע הוא
ובמפקד נזקיו. ודייק
ממתני', דקתני הוחלק
אחרי במים או שלקה
בחרסיה חייב. הוחלק
אחר במים בשעת נפילה,
וכהא פליגי דר' מאיר סבר
נתקל פושע הוא לפרק
חייב, ור' יהודה סבר נתקל
לאו פושע הוא ופטור. או
שלקה בחרסיה לאחר
נפילה, ר' מאיר סבר
נשברה כדו ולא סילקה
אלא הפקדה מפקד נזקיו
חייב, ולדברי הכל אנוס
אפי' ביוניק פטור. ואי
קשיא לך תנא דבי
זוקיה פצע תחת פצע
לחייב על האנוס כרצונו,
התם ביוניק גופו, אבל הכא
ביוניק סמוכו (לה) (לא).
ומדמתני' בתרתי פליגי
בריתא נמי בתרתי פליגי.
ואקש', בשלמ' כדו,
משכחת לה בשעת נפילה
שהזיק במימיה, לאחר
נפילה נמי הוזק בחרסיה.
אלא גמלו, בשלמ' לאחר
נפילה משכחת לה
במפקד נבלתו. אלא הוזק
בשעת נפילה היכי
משכחת לה, ואמ' כגון
שהעביר גמלו, פי' על
שפת הנהר דהוא שרעתא
ונהר, ונפל הגמל
ובנפילתו התיז מים מן
נהר וטיף בגדיה. ונדרח
האי פירוקא ופריק' פירוק
אחר, כגון דליכא דרכא
אחרייתו וכגון דנתקל הוא
ונפל ונתקל הגמל עליו
ונפל ובנפילתו התיז מים,
ואילוילי שנתקל הגמל
בגופו שלאדם לא היה
נופל, לפיכך בהעברתו
לגמל שרעתא דנהרא
אינו לא פושע ולא אנוס.

פליגי בשעת נפילה בנתקל פושע, דלר"מ דפושע הוא חייב
כל כמה דלא הוה ליה פנאי לסלק קרי שעת נפילה
ולאחר נפילה פליגי במפקד נזקיו ופליגי לאחר נפילה פשיעה כגון
שעבר במתכוין דרענן דפטר ס"ל דלא חייבה תורה אלא צור

HebrewBooks.org © Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

דאית ליה צעלים כגון הפקיד רשותו
ולא הפקיד צורו או חפר צור סמוך
לרה"ר וכן משמע לישנא מר סבר
מפקד נזקיו חייב ומ"ס מפקד נזקיו
פטור משמע דכלל מפקד נזקיו
פליגי אפי' לאחר נפילה פשיעה ועוד
דקאמר לקמן מפקד נזקיו מאי
מתכוין איכא האיכא לפרש במתכוין
ושיצור כמו שפירש על שעת נפילה
ולא צעי לאוקמי אפי' פלוגמתייהו
בלאחר נפילה צנתקל פושע דלרבי
מאיר דפושע הוא חייב דהוי מפקד
ללאו פושע הוא פטור דהוי מפקד
נזקיו לאחר נפילה אנוס וכן אית
ליה לר' יוחנן בסמוך משום דמתני'
מוכחא דמתני' פליגי ולא היה זה
צמתי אלא צד דוד טעמא הוא
והשם נמי מר ומרודים דקתני
בצרייתא חד קאי אשעת נפילה
דמודים חכמים לר"מ צאצו וסכינו
ומשאו דנפלו צרות מנזיה שהוא חייב
אע"פ שלא היה לו פנאי לסלק אכל
צרות שאין מנזיה היה פטור אע"ג
דלא אפקריה דסתם אצנו כו' לא
מפקד להו כי נפלו שאין מתקלקלן
בנפילתם ומשום דלא היה לו פנאי
לסלק מיפטר דאי היה לו פנאי לסלק
הוה מחייב אפי' צרות שאין מנזיה
דכיון דלא אפקרינהו עליה דידיה
לסוקרינהו כדאמר בסמוך במתכוין
לזכות צמתי ואפי' נתנו אחר שם
כדאמרין בהפ"ה (לקמן דף מו: וסו)
בעל השור חייב צנוקי חצר ובעל
חצר חייב צנוקי הצור ובשמעתין
אמר גבי גלג דאם הפכה צפחות
מג' אס נתכוין לזכות זה חייב אע"פ

ורבי

שהוא לא עשה צור זה כיון דדידיה הוא עליה ידיה רמי לסלקו ואידך מודים קאי אפלוגמתייהו דלאחר נפילה ומודה רבי מאיר
לחכמים צמעה קנקניו ונפלו צרות שאין מנזיה דפטור אע"פ שהיה לו פנאי לסלק דהוי מפקד נזקיו לאחר נפילה אנוס ומאי אמר
האי צורה לאו אנה כריתיה כיון דצאונם נעשה ולכן נקט קנקניו שמתצנצנין נפילתם וסמך מפקד להו:
מדתני תרתי. ואי וידי דייק אפי' מדקתני תרתי דפליגי לאחר נפילה פשיעה נפילתם אפי' אי לא פליגי אלא צנתקל אי פושע
הוא אי לא איצטרך למיתני תרתי שלא תאמר דוקא צמעה נפילה מחייב ר"מ משום דנתקל פושע הוא והתקלה היתה
שלו עדיין אבל אחר נפילה שכבר הפקיד התקלה פטר ר"מ אע"ג דפושע הוא כמאן דפטר צור צרשות הרבים וי"ל דאי לאו שרבי
יהודה בא לחלוק עליו בזה לא היה צריך להשמיענו כיון דבהדיא תנן סתמא לקמן דצור צרשות הרבים חייב:
מדמתני' בתרתי ברייתא נמי בתרתי. וא"מ מצרייתא נמי יס להוכיח דמתני' פליגי דמדתני ולא סלקה ולא העמידה משמע
דלאחר נפילה ועוד דאי לא פליגי אלא צמעה נפילה אמאי חייב צדיי שמים לרענן דאית להו נתקל אנוס הוא
וצמעה נפילה נמי פליגי מדנקט מודים חכמים צאצו סכינו ומשאו דלא מני קאי אלא אשעת נפילה דאי לא פליגי אלא לאחר
נפילה במפקד נזקיו א"כ אפי' נוקי בהפקד אצנו סכינו ומשאו לא יתיישב דאי מודים צרות מנזיה דחייב ואפי' מנזיה דפטור א"כ
לא פליגי כלל וי"ל דמצרייתא לא מני למידק כלל דאיכא למימר דפליגי צמעה נפילה ולאחר נפילה ובחד טעמא כדפרישית לעיל
והא דנקט צמעה מודים אצנו כו' ובהאי מודים קנקנים אורחא דמילתא נקט דאין אדם מקפיד צאצו אס תפול צרות מנזיה
ובקנקנים כדי שלא יצדו מניחם צענין שלא יפלו צרות מנזיה:

ה' הוחלק אחד במים בשעת נפילה או שלקה בחרסיה אחר הנפילה. ה"ה דמ"ל איפכא אלא דנקט הכי משום דסתם חרסים
מפקד להו כדמוכח הוה דקנקנים ומים לא מפקד להו כולי האי ועוד דרז אוקי למים דמתניתין בדלא אפקרינהו וכי
פליגי בדלא אפקרינהו דוקא צמעה נפילה פליגי דלאחר נפילה מודה ר"מ שעליו לסלק כיון שהם שלו ויש לו פנאי לסלק אבל בפלוגמתייהו
דלאחר נפילה במפקד נזקיו לא דוקא לאחר נפילה אלא אף לאחר נפילה שהיה לו פנאי לסלק פוטור ר"מ משום דהוי צור דלית ליה
צעלים ור"מ מחייב אף צמעה נפילה כיון דסבר דנתקל פושע הוא ומפקד נזקיו חייב:

א"ל נמא בשלמא לאחר נפילה משכחת לה. דפליגי כגון שהפקיד נבלתו אחר נפילתה צפשיעה כגון שהולכה צמקוס שיש לחוש
שתפול אלא צמעה נפילה היכי משכחת לה דלפלגו כעין פלוגמתייהו דפליגי צנתקל וא"מ ולוקי פלוגמתייהו דשעת נפילה אכדו
ולאחר נפילה אגמלו כדמוקי מתניתין דהוחלק אחד במים צמעה נפילה או שלקה בחרסיה לאחר נפילה וי"ל דהוא משום דסתם חרסות
מפקד להו וסתם נפילה לא מפקד לה בחרסיה ועוד מדקתני ולא סלקה משמע דכדו נמי היה לו פנאי לסלק והואיל וכן הוא אי
מוקמינן לכדו צמעה נפילה א"כ מיירי כדו צמתי ומדכדו צמתי גמלו נמי צמתי:

אבל לאחר נפילה מאי. כי מפקד נזקיו לאחר נפילה פשיעה מאי דברי הכל פטור רבי מאיר דמחייב ע"כ אפילו
הפקיד דאם לא הפקיד לא פטרי רענן דעליה רמי לסוקי: **א"ל מאי ר"ה חייב הא איכא רבנן דפטר.** ה"מ לחיוב
דלא פטרי רענן אלא היכא דאנוס הוא אבל לאחר נפילה פשיעה מחייב אבל היה קשה דא"כ רבי יוחנן דאמר בסמוך לאחר נפילה
מחלוקת לא הוה פליג צמתי אדכרי אלעזר ומתוך הלשון משמע שצא לחלוק על רבי אלעזר:

פטור מדיני אדם. כדמפרש לקמן: וחייב צדיי שמים. משום
דלא סליק: צרות שאין מנזיה. דאנוס הוא: אלא אמר אביי צמתי
פליגי. צמתי' כשהזיק הכד צמעה נפילה ופליגי כשהזיק בחרסיה'
לאחר נפילה: במפקד נזקיו. כגון זה דמסתמא מפקד נזקיו לחרסיה

ור"מ סבר מפקד נזקיו חייב צור
שחייבה עליו תורה צצור צרה"ר
דהפקד הוא חייבה ור' יהודה דסבר
פטור א"ל דהפקד רשותו ולא
הפקד צורו זהו צור האמור צמתי
ולקמן (דף מט:). פליגי ר' ישמעאל
ור"ע דהא מילתא וה"ק רבי יהודה
במתכוין לשוברה והזיק צמעה חייב
וצאצו מתכוין אלא מתכוין להורידה
מכתיפו ונתקל ונשברה פטור דנתקל
לאו פושע הוא וצדק דלאחר נפילה
נמי לקמן מפרש מאי מתכוין איכא:
ומדמתני' ברייתא פטור. גמרא קפריץ
לה: **אלא צמעה נפילה.** היכי איכא
למימר נתקל פושע הוא מה הוא
יכול לעשות אס נתקלה צמתי
דצמתי נתקל הוא ונשברה כדו
איכא למימר איבעי ליה לעיוני ומיזל
צמתי גמלו מי איכא למימר הכי:
שרעא דנהרא. שגדל הנהר וכסה
את עין הדרך ופושע הוא צדק שאילו
היה הדרך מגולה לא נתקל גמלו:
שרעא. לשון שרע וקלוט (ויקרא
כב): **פושע הוא.** ואין לו דין נתקל:
דאקיל. דרך יצאה ונתקל ציה
צמתי והו' ליה איכא פושע: לזכות
בחרסיה. שלא הפקיד חייב וצאצו
מתכוין שצ צמתי צור פטור דמפקד
נזקיו פטור: והאיכא ר"מ דמחייב
מדקתני בצרייתא ולא סלקה ולא
העמידה מכלל דבהזיק דלאחר
נפילה פליגי: **אף צמעה נפילה.**
ומשום דלישא דצרייתא לא משמע
צמעה נפילה אצטרך לרבי אלעזר
לאשמעינן דדייקין לה ממתניתין
דקתני תרתי כדאמר אביי לעיל:
לא

שהוא לא עשה צור זה כיון דדידיה הוא עליה ידיה רמי לסלקו ואידך מודים קאי אפלוגמתייהו דלאחר נפילה ומודה רבי מאיר
לחכמים צמעה קנקניו ונפלו צרות שאין מנזיה דפטור אע"פ שהיה לו פנאי לסלק דהוי מפקד נזקיו לאחר נפילה אנוס ומאי אמר
האי צורה לאו אנה כריתיה כיון דצאונם נעשה ולכן נקט קנקניו שמתצנצנין נפילתם וסמך מפקד להו:
מדתני תרתי. ואי וידי דייק אפי' מדקתני תרתי דפליגי לאחר נפילה פשיעה נפילתם אפי' אי לא פליגי אלא צנתקל אי פושע
הוא אי לא איצטרך למיתני תרתי שלא תאמר דוקא צמעה נפילה מחייב ר"מ משום דנתקל פושע הוא והתקלה היתה
שלו עדיין אבל אחר נפילה שכבר הפקיד התקלה פטר ר"מ אע"ג דפושע הוא כמאן דפטר צור צרשות הרבים וי"ל דאי לאו שרבי
יהודה בא לחלוק עליו בזה לא היה צריך להשמיענו כיון דבהדיא תנן סתמא לקמן דצור צרשות הרבים חייב:

מדמתני' בתרתי ברייתא נמי בתרתי. וא"מ מצרייתא נמי יס להוכיח דמתני' פליגי דמדתני ולא סלקה ולא העמידה משמע
דלאחר נפילה ועוד דאי לא פליגי אלא צמעה נפילה אמאי חייב צדיי שמים לרענן דאית להו נתקל אנוס הוא
וצמעה נפילה נמי פליגי מדנקט מודים חכמים צאצו סכינו ומשאו דלא מני קאי אלא אשעת נפילה דאי לא פליגי אלא לאחר
נפילה במפקד נזקיו א"כ אפי' נוקי בהפקד אצנו סכינו ומשאו לא יתיישב דאי מודים צרות מנזיה דחייב ואפי' מנזיה דפטור א"כ
לא פליגי כלל וי"ל דמצרייתא לא מני למידק כלל דאיכא למימר דפליגי צמעה נפילה ולאחר נפילה ובחד טעמא כדפרישית לעיל
והא דנקט צמעה מודים אצנו כו' ובהאי מודים קנקנים אורחא דמילתא נקט דאין אדם מקפיד צאצו אס תפול צרות מנזיה
ובקנקנים כדי שלא יצדו מניחם צענין שלא יפלו צרות מנזיה:

ה' הוחלק אחד במים בשעת נפילה או שלקה בחרסיה אחר הנפילה. ה"ה דמ"ל איפכא אלא דנקט הכי משום דסתם חרסים
מפקד להו כדמוכח הוה דקנקנים ומים לא מפקד להו כולי האי ועוד דרז אוקי למים דמתניתין בדלא אפקרינהו וכי
פליגי בדלא אפקרינהו דוקא צמעה נפילה פליגי דלאחר נפילה מודה ר"מ שעליו לסלק כיון שהם שלו ויש לו פנאי לסלק אבל בפלוגמתייהו
דלאחר נפילה במפקד נזקיו לא דוקא לאחר נפילה אלא אף לאחר נפילה שהיה לו פנאי לסלק פוטור ר"מ משום דהוי צור דלית ליה
צעלים ור"מ מחייב אף צמעה נפילה כיון דסבר דנתקל פושע הוא ומפקד נזקיו חייב:

א"ל נמא בשלמא לאחר נפילה משכחת לה. דפליגי כגון שהפקיד נבלתו אחר נפילתה צפשיעה כגון שהולכה צמקוס שיש לחוש
שתפול אלא צמעה נפילה היכי משכחת לה דלפלגו כעין פלוגמתייהו דפליגי צנתקל וא"מ ולוקי פלוגמתייהו דשעת נפילה אכדו
ולאחר נפילה אגמלו כדמוקי מתניתין דהוחלק אחד במים צמעה נפילה או שלקה בחרסיה לאחר נפילה וי"ל דהוא משום דסתם חרסות
מפקד להו וסתם נפילה לא מפקד לה בחרסיה ועוד מדקתני ולא סלקה משמע דכדו נמי היה לו פנאי לסלק והואיל וכן הוא אי
מוקמינן לכדו צמעה נפילה א"כ מיירי כדו צמתי ומדכדו צמתי גמלו נמי צמתי:

אבל לאחר נפילה מאי. כי מפקד נזקיו לאחר נפילה פשיעה מאי דברי הכל פטור רבי מאיר דמחייב ע"כ אפילו
הפקיד דאם לא הפקיד לא פטרי רענן דעליה רמי לסוקי: **א"ל מאי ר"ה חייב הא איכא רבנן דפטר.** ה"מ לחיוב
דלא פטרי רענן אלא היכא דאנוס הוא אבל לאחר נפילה פשיעה מחייב אבל היה קשה דא"כ רבי יוחנן דאמר בסמוך לאחר נפילה
מחלוקת לא הוה פליג צמתי אדכרי אלעזר ומתוך הלשון משמע שצא לחלוק על רבי אלעזר:

א) לקמן לה. ט: כ"מ
פכ: ג) ורש"ל, א) עי'
רש"ל מ"ש צמט חוס'
ארוכס, ו) עי' רש"ל מ"ש
צמט חוס' ארוכס ופי'
רש"ל, א) ש"ך קודם ד"ה
דמתני',

גליון הש"ס

גמ' מדקתני תרתי. קשה
לי למאי דמוכח צמתי
ד"ה והמני' דלקח צמתי
אפטר דנדרך הלוכו נפל
ההרס עליו צמט והוחלק
במים משמע דתקל מימיו
אס כן הולך לנמקט צמתי
והיטו דהוחלק דמקל צורו
הוא מזה נשמע דר"מ ס"ל
דנתקל פושע הוא וחרסיה
דמיירי דנדרך הלוכו נפל
על האדם צמט אף אס לאו
פושע הוא ראי לתיב מדן
אדם המזיק דכל שהוא ככלל
אצורה חייב ומדפטר ר"י
מוכח דס"ל נתקל הוא כיון
גינה דס"ל לר"י צמתי
בספ"ו דר"מ ור"י מוכח
למתי מרדכייהו לאשמעי'
לר"מ הו' פושע גמור
ולר"י הו' אנוס דנדרך כעין
גינה ונלע"ג:

מוסף רש"י

פטור מדיני אדם. לשלם,
וחייב צדיי שמים,
פירענות לשלם לרשעים,
שמתכוין להפסיד את יצראל
(גיטין כג.)